

AFGAN SAVAŐI

YAYIN NO: 251

AFGAN SAVA I
Steven Pressfield

Özgün Adı: *The Afghan Campaign*

© Steven Pressfield, 2006
Aslı Karasuil Telif Hakları Ajansı aracılı ıyla;
© Bilge Kültür Sanat Yayın Da ıtım San. ve Tic. Ltd. ti.

1. Basım; Ekim, 2007

ISBN: 978 - 9944 - 425 - 46 - 9

Yayın Yönetmeni : *Ahmet Nuri Yüksel*
Yayına Hazırlayan : *Nurten Hatırnaz*
Dizgi-mizampaj : *Myra Ajans*
Baskı : *Özener Matbaacılık*
Cilt : *Yedigün Mücellithanesi*
Kapak Baskı : *Trichrome Matbaacılık*

BİLGE KÜLTÜR SANAT

Nuruosmaniye Cad. Karde ler Han No: 3 Kat: 2 Ca alo lu / İSTANBUL
Tel: (0212) 520 72 53 - 513 85 04 Fax: (0212) 511 47 74
bilge@bilgeyayincilik.com www.bilgeyayincilik.com

AFGAN SAVAŐI

Steven Pressfield

Çeviren
Glden zbilun

TARİHE DAİR BİR NOT

İskender'in Afgan Seferi, İ.Ö. 330 yılının yazında, ordusu Artacona'ya (modern Herat) girmesiyle başlayıp Baktriya'dan (bugünkü Mezar-ı Şerif) ayrıldığı ve Hindu Kuş'tan geçerek Hindistan'a ilerlediği 327 yılı baharına dek sürdü.

Bu savaş, İskender'in kariyeri boyunca yaptığı en uzun, aynı zamanda da en zor olanıydı. Düşmanları ana kuvvet orduları değil, bugünkü Afganistan ve Türkmenistan'dan gelen başıboş kabileler ve sonradan Özbekistan ve Tacikistan olacak steplere ve dağlık alanlara yerleşmiş atlı savaşçılardı. Savaş tanımının sınırları esnetiliyor, her iki taraf da önceki savaşlarda görülmedik ölçüde barbarca yöntemlere başvuruyordu. Sayısız zafere karşın, İskender Satrap¹ Oksiyartes'in kızı Roxsana ile evlendiği savaşın üçüncü yılına dek bölgeyi kontrol altına almayı başaramadı.

İskender'in 327'de Hindistan'a geçerken, olası bir ayaklanmayı engellemek üzere en az on bin piyade ve 3,500 kadar süvarisini –tüm ordunun beşte biri– Afganistan'da bıraktığı düşünüldüğünde, karşı tarafın ne denli dirençli ve azimli olduğu tahmin edilebilir.

1 Satrap: Perslerde il yöneticisi, vali (ç.n.)

“Bir başkasının adını ve hükümdarlığını kabullenen, bizimle ne dini ne gelenekleri ne de diliyle bütünleşebilen bunca ulusa, mağlup edildikleri savaşlarda boyun eğdirebildiğimize inanıyor musunuz? Onları kontrol altına sokan sadece sizin silahlarınızdır, kendi iradeleri değil. Ve karşılarında durduğumuzda bizden korkanlar, yokluğumuzda şaha kalkacaktır. Karşımızda, ancak yakalandıkları ve kafese tıkdıklarında, zamanla ehlileşebilecek hayvanlar var. Yaradılışlarından dolayı kendiliklerinden ehlileşememiş hayvanlar... Dolayısıyla, ya aldıklarımızdan vazgeçmeliyiz ya da henüz sahip olmadıklarımızı ele geçirmeliyiz.”

–Büyük İskender’in
Afganistan’a ilerleyen birliklerine seslenişi,
İskender’in Tarihi,
Quintus Curtius Rufus

PROLOG

ASYA'DA BİR DÜĞÜN

SAVAŞ SONA ERDİ. Ya da İskender gün batımında Afgan prensesi Roxsana'yla evlendiğinde sona erecek...

Makedonyalıların kampları, adını üzerindeki mezar yığınlarından alan Matem Ovası'na, düşmanınkilere paralel şekilde yana yana yayılmış durumda. Onlarınkinden, yani Afganların *tafiran* ("daireler") dediği, her birinde elli ila beş yüz adamın barındığı açık hava kamplarından beş yüz tane olmalı. Artacoana'dan Jaxartes'e² her kabile ve aşiret, beraberlerinde binlerce satıcı ve fahişe, yamacı ve terzi, akrobat, çalgıcı ve falcı olduğu halde kutlama için uzun ve zahmetli bir yol yaptı. Tüm Mak³ seferi birliği, aralarında atlı ve yayan yabancı birlikler de olmak üzere burada. Komutanların tümü, kutlamalara katılmanın sabırsızlığıyla, en süslü kıyafetleriyle geçit yapıyorlar. Bir tek ben, dostlarım Bayrak ve Kızıl hariç. Bizim halen yapacak işimiz var.

İskender'e saygı duymak lazım. Bir Afgan prensesiyle evlenerek Satrap Oksiyartes'i en dehşetli düşmanından kayınpederine dönüştürüyor. Başka hiçbir hüner, bu savaştan bir zafer-ya da gayet makulce bir zafer olarak yutturulabilecek koşullar-yaratmayı başaramazdı çünkü.

Öyleyse, barış gelsin bakalım! Bundan daha büyük bir özlemle beklenen bir ateşkes olduğunu zannetmiyorum. Üç ay

2 Jaxartes: Sir-Derya (Seyhun) nehrinin Grekçe adı (ç.n.)

3 Mak, Makedonyalıların kısaltılmışı olarak kullanılmaktadır (ç.n.)

sürmesi beklenen bir sefer, bitmek bilmeyen bir korku ve vahşetle neredeyse üç yıl sürdü. Evlerinden küçük çocuklar olarak çıkan bizler, önce birer erkeğe, sonra ise canavar ya da şeytana yakın bir yaratığa dönüştük. Afganlar daha beter acı çekti. İki yüz bin ölü. Duyduğumuz rakam bu. Bence doğru. Bu ülkede birliklerimizin yerle bir etmediği neredeyse tek bir köy bile kalmadı ya da her bir taşını sökmediğimiz bir şehir.

Bu yüzden bu evlilik dört gözle bekleniyor. İskender ve Oksiyartes arasındaki anlaşma şu: Satrap kızını verir ve kralımızı kendi kralı olarak tanır. Karşılığında İskender onu birinci derece kandaş ve Krallık Yoldaşı yapar. Bu Oksiyartes'i diğer Baktriya kraları arasında ilk sıraya oturtur ve onu Fırat'ın doğusundaki en büyük balık yapar. Sonrasında ise biz Makedonyalılar toplanıp gideceğiz. Kim daha mutlu olur bilemiyorum –burayı terk ettiğimiz için biz mi, yoksa gidişimizi seyredecek olan Afganlar mı...

Bu gece ben de evleniyorum. Bin dört yüz Mak toplu bir düğünle Afgan kızlarıyla hayatlarını birleştirecek. Benim gelinimin adı Şinar. Bu uzun bir hikâyeye; yol boyunca anlatacağım.

Ben silahlarımı kuşanırken, dostum Bayrak çadırın dışında atından indi. Kırklarında, gördüğüm en sıkı herif. Bildiğim her şeyi bana o öğretti. Onun yanında cehenneme bile yürürüm.

Düğün için giydiği resmî askerî takımları içinde çadıra giriyor. Pelerinine işaret ediyorum. “Bunun içinde pişeceksin.”

Bayrak bir kolunu geriye atıyor. Bir *xiphos*⁴ kılıcı sol kolunun altında, kaburgalarının üzerinden gövdesine sarılmış. Bir baldırına bağlanmış uzun bir Afgan bıçağı ve her iki çizmesinin içinde atarak kullanılan kamalardan var. Dışarıdan görülebilen iki ayrı silah daha taşıyor, biri çaprazlama duran kılıç kayışı üzerindeki tören kılıcı, diğeri ise 2,5 metrelik bir kısa mızrak. Bunlar göstermelik. Bazlara⁵ bakacakları bir şeyler vermek için.

Boksör ve Kızıl, atları dizginlediler. Birkaç dakika içinde, Aletai Paktilerinin kampına doğru ovanın diğer ucuna geçeceğiz.

4 xiphos: Spartalıların mızrakları kırıldığında onunla dövüşe devam ettikleri bilinen kısa kılıç (ç.n.)

5 Baz: Afgan erkeği (ç.n.)

Orada müstakbel karımın kardeşine karşı görevimi yerine getirecek, beni ya da kardeşini öldürmemesi için onur parası ödeyeceğim. Biçilen fiyat, dört yıllık maaşım ve bugüne dek sahip olduğum en iyi at.

Burası Afganistan. Ancak böyle bir yerde bir erkeğe öz kardeşini katletmemesi için rüşvet verilir. Suçu: Benimle olması.

Elbette kancıklık yapabileceğinden şüpheleniyorum. Silahlar bunun için. Bir bakıma bunu ümit ediyorum da denilebilir. Aksi takdirde, biz Makedonyalıların *philoxenia* kanunu (“yabancılar karşı sevgi,”) evlendiğim kadının ailesinden birini öldürmemi yasaklıyor. Bunu yuttuğum için aptal olmalıyım, ama durum böyle işte.

Kalenin tepesinden çığırkanın sesi geliyor. Öğleni iki saat geçmiş. Bir Pers günü gün batımında başlar. İşte düğün tam da o an gerçekleşecek. Önemsiz küçük seremoniler gün boyu sürüp gitti. Akşamüzeri ise askerî bir geçit töreni var. Tüm Makedon ordusu ve Afgan kabileleri, İskender, Roksana ve ileri gelenlerin önünden geçecek. O büyük soylu düğün, Bal Tegrib, yani “Kaya Dağı” kalesinin tepesindeki Choriene’s’in sarayında yapılacak. Şinar ve benim birleşeceğimiz toplu düğünse dağın eteğindeki yeni bir stadyumda olacak. Düğünler bittiğinde, kutlamalar başlayacak.

“Tamam,” diyor Bayrak. “Bir kez daha tekrarlayalım.”

Bayrak içimizde en kıdemlimiz. Rütbesi bayrak çavuşluğu. Gerçek bir ismi var, ama bugüne dek kimsenin kullandığını duymadım. Biz ona rütbesiyle hitap ediyoruz.

Bize engelleme taktikleriyle prova yaptırıyor. En önemlisi, Şinar’ın ağabeyi ve iki kuzeninin kaçmaması. Kaçıp gitmelerine ya da yaralarıyla hayatta kalmalarına izin verilemez. Vuruşlarımız ölümcül olmalı. Bu üçü Şinar’ın hayatta kalan son erkek akrabası. Diğer akrabalar *nangwali*, yani “adalet”in yerine getirildiği Afgan namus borcundan sorumlu sayılmıyor. Ağabey ve kuzenler katledilecek, biz de bu suçtan sıyrılmamanın bir yolunu bulacağız. Para işin yama kısmı olacak. Ama öncelikle bu üçü gitmeli.

Yoldaşlarıma minnettarım. Benim hatırım için ciddi bir tehlike altına giriyorlar. Ben de onlar için aynı şeyi yapardım ve onlar da bunu biliyor. Eğer minnettarlığımı açıkça dile getirirsem utanırlar. Bu iş bittiğinde, eğer halen hepimiz hayattaysak, her birine bir kadın ya da at vereceğim.

“Tek söyleyebileceğim,” diyor Kızıl hazırlıklarımızı tamamladığımız sırada, “bu bir düğüne hazırlanmak için çok berbat bir yol.”

Dostlarım ve ben eyerleri bağladığımız sırada müstakbel kırım revakta belirdi. Şimdi banyo yapacak ve *karahal* denilen Pakti⁶ arınma ayinini gerçekleştirecek. Hiçbir erkek buna taniş olamaz. Gözleri benimkilerle keşifliyor. “Ne zaman gideceksin Matthias?”

“Şimdi.”

Seyis atımı getiriyor. Yoldaşlarım atlarının üzerinde hazır.

Afgan vedasına *tel badir* denir, “Tanrı seninle olsun.” Bunu Şinar bana, ben ona tekrarlıyoruz. Bayrak’ın mahmuzlar atına gömülüyor. “Şimdi ya da asla.”

Gidiyoruz. Son bir cinayet daha işlemeye, şayet mecbur kalsak; sonra bu ülkeden çekip gideceğiz.

6 Paktiya: Heredit’ta geçen Afganistan’ın bir bölgesi (ç.n.)

BİRİNCİ KİTAP

SIRADAN BİR ASKER

1.

Ailemin Afganistan'a gelen üçüncü ve son erkeğiyim. Ağabeylerim süvariydiler. Bense piyade olarak yazıldım.

Afganistan'da atlı ya da yaya olmak arasındaki ayrım, İskender'in Küçük Asya, Mezopotamya ve Pers İmparatorluğu'na yaptığı o eski seferlerde olduğu kadar belirgin değil. Doğuda, bir piyadenin ağırlığını taşıyabilecek herhangi bir yaratığın sırtına atlaması –at, katır, eşek ya da *yaboo* (Afgan midillisi)– ve çarpışmanın olduğu alana gitmesi, orada inip savaşması, hatta gerekirse hayvanın üzerindeyken çarpışması beklenir. Benzer şekilde atlı askerler, hatta Kralın Yoldaşları,⁷ yere düşmekten ve tabanları üzerinde sonuna kadar savaşmaktan çekinmezler.

Babam Afganistan'da öldürüldü. Daha kesin konuşmak gerekirse, ülkenin batı sınırında bulunan Aria eyaleti içindeki Tus'ta, bir askerî hastanede kan zehirlenmesinden öldü. O atlı bir asker ya da bir piyade değil, kuşatma katarında istihkâm mühendisiydi –askerlerin “kovacı” dediği türden, çünkü kazmacı ve lağımıcılar⁸ hendekleri kazar ve toprağı hasır sepetlerle yukarı kaldırırılar. Onun adı da Matthias'tı.

Babam Granikus Nehri'nde, Tiros, Gaza⁹ ve İssus'ta¹⁰ savaştı. Gerçek bir kahramandı. Kardeşlerim de öyle. Bir keresinde,

7 Kral'ın Yoldaşları: İskender'in elit süvarilerinden oluşan ordudaki ana taarruz birliği (ç.n.)

8 Lağımıcı: Siper ve tünel kazmak üzere eğitim görmüş istihkâm eri (ç.n.)

9 Granicus: Biga Çayı; Tiros: Bugünkü Sur; Gaza: Gazze (ç.n.)

10 İssus: İskenderun Körfezi kıyısında eski Kilikya kenti; İskender'in III. Darius'u yendiği yer (ç.n.)

ben on altı yaşındayken, babam eve çeyrek talent¹¹ altın değerinde bir ordu kıdem belgesi göndermişti. Onunla ikinci bir çiftlik satın almıştık, iki ahır ve yıl boyu akan bir deresi vardı, üzerine de etrafını taşla çevirmeye yetecek kadar altın kalmıştı.

Babamın en derin arzusu, benim, yani kardeşlerin en küçüğünün savaşa katılmamasıydı. Annem de beni topraklarımızdan uzaklaştıracak herhangi bir girişime şiddetle karşı çıkıyordu. “Kardeşlerin en küçüğü olmak senin şanssızlığın Matthias,” demişti. “Ancak beğen ya da beğenme, sen benim ve bu çiftliğin koruyucususun. Baban gitti. Ağabeylerini bir daha asla göremeyebiliriz. Sonları şan ve şeref ihtirasından olacak; geriye sadece isimleri kalacak, başka bir şey değil.”

Annemin korkusu, yabancı bir fahişenin tuzağına düşmem ve onunla evlenip asla Makedonya’ya dönmememdi.

Ancak ben on sekiz yaşındaydım ve krallıktaki kanı kaynayan diğer tüm delikanlılar gibi zafer peşindeydim. O delikanlılar ki, yirmi beş yaşındaki kralları Philip oğlu İskender, sadece dört yıl içinde evrenin en kudretli imparatorluklarını talan etmiş ve vatanımızı zaferlere, hazinelere ve şan şöhrete boğmuştu.

Makedon ordusunda askerlik hizmeti yıllarla değil, devrelerle ölçülür. Bir devre on sekiz aydır. En kısa kayıt iki devredir, biri eğitim, diğeri ise askerlik hizmeti içindir. Ancak bir erkek, denizaşırı bir göreve çağrılırsa üçüncü bir devreye hazır olmalıdır, bu da toplamda dört buçuk yıl eder. İşler tam olarak şöyle yürüdü: Bir acemi, İşgal Ordusu altında bir alayla hizmete başladılar. Bu, İskender’in Yunanistan’ı ve kuzeydeki kavimleri kontrol altında tutmak için geride bıraktığı kuvvetti. Bütün bu ihtiyat birlikleri yereldi; o bölgeden gelmen gerekirdi yoksa birliğe giremezdin. İskender Asya’da ihtiyaç doğduğunda, değişim için anavatanından yedek birlikler çağdırtırdı. Bu, kimi zaman bütün bir alay olurdu; kimi zaman ise ya istihbarat ya da kuşatma mühendisliği gibi özel askerî uzmanlıkları olan veya sadece kıdemli piyade olup piyango vuran askerler.

11 Talent: Büyük İskender’in para birimi (ç.n.)

ÜÇÜNCÜ KİTAP

BAKTRİYA OVASI

19.

Ordunun artık neşeyle ilerlediği Baktriya ovası adeta bir yeşillik ve bolluk vahası. Armut ve erik ağaçlarıyla dolu meyve bahçeleri ile pirinç ve arpa kaplı sekileri gördüklerinde, askerler adeta yeniden hayat buluyorlar. Baktriyalılar medeni bir halk; köyleri değil, küçük şehirleri var. Diğer bir deyişle, ele geçirmeye degecek bir şeylere sahipler. Kırk nokta on bir günde teslim oluyor. Kolordu güzel bir güneş altında düzgün yollardan geçerek Afganistan'ın tahıl ambarına doğru yürüyor.

İskender'in oynadığı kumar karşılık verdi. Bessus ve Spitamenes Makedon takipçileriyle aralarına Oxus Nehri'ni²⁰ sokabilmek için kuzeye kaçtılar. Her yerde düşmanın aceleyle kurduğu kampların izleri görülüyor. Düşman kaçmadan önce tarlaları yakmak istemiş ancak (Bessus ve Spitamenes'in arazilerini küle çevirdiği) büyük çiftlik sahiplerinin yoğun çabaları sonunda mahsullerini kurtarabilmişler. Bizden iki, hatta üç katı para istiyorlar ama umurumuzda bile değil; yeniden sıcak ve canlı olduğumuz için çok mutluyuz.

Ordu mühendisleri binlerce soğuk ısırması ve don vakasını tedavi etmek üzere Drapsaca'da çok geniş bir çadır hastane kuruyorlar. Ordu malzemesi artık eski püskü şeylerden ibaret; kolordunun yarısı çıplak ayak dolaşüyor. Hayvanlarımız bir deri

20 Amu Derya nehri (Ceyhun) ç.n.